

nélküli külső és a földies bölcsesség mellett csupa érzelem és érzékiség. Jász szövegei távol mennek minden misztikumtól – ahogy maga írja: a költészet, a versek pillanatra felgyuladó fények, amelyek „bevilágítják hétköznapjaink tisztását”. De a hétköznapiság rezultánsaként megszólaló lírikus nem a misztikum kapui elé érkezik-e mégis? A szerelemtől, a születésről vagy az elmúlásról szóló verseiből elháríthatatlanul kiérződik az örök dolgok misztikumával való szembesülés. (Persze, hiszen e dolgokról másképp, mint csodaütönten, bajos is beszélni.)

Mondják, a költő bére, hogy szabad különne lennie. Jász nem művészi kunsztok révén csodabogár, az ő írásaiban nem hány bukfencet a műzsa – ő a természetesség számkivetettjei között minősül különnek; épp az alaki pedantéria, a fesztelen hang különbözőteti meg ezektől. S az a temperamentumában hordott szándék, amely (Arany Jánossal mondva) lelket írat vele, „nem cifra szókat”. Csábító volna kijelenteni, hogy a mindennapi jelenségek és érzések rejtett árnyalataira olyannyira fogékony költő óvakodik föllengeni a reális élet fölé, csak hogy ennek épp az ellenkezője igaz. „A testről akartál írni, / a szeretkezésben feloldódó / vagy az utána magába roskadó anyagról” – mondja egy helyütt. „A lélek örök problémájáról, a testről.” Mi néz itt farkastekintettel mire, ha nem a valóság éllel szembe forduló két arca? Az állandó és az eset-

leges. Mint ahogy a kötet egyik legszebb darabját, a múlt és átmeneti kázusokra épített *Utolsó mozdulatot* is a lelkiesség (s a Jász-versek gyakori velejárója, az intellektuális elemző kedv) emeli a végokok hiteles énekévé.

Aki tehát a reális élet partjain ló tázgató költészetre kíváncsi, alighanem szökní fog *A szökés gyakorlása* elől; aki viszont kész latra vetni némely titkos életrajzokat és belső bizonytalanságokat – egyik művében a szerző ezeket említi a költészet fő alapelemeiként –, az Jász Attila olvasása közben nemcsak a menekvés, hanem a hazaérkezés érzéséből is bőven részesülni fog.

KELEMEN LAJOS

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2004,*
150 oldal, 2000 Ft)

MRENA JULIANNA:

Kilenc élet

Jól érzékelhető tendencia most már a költészeti „újundokságnak” a pályakezdő poetrinák tevékenységére való kiterjeszkedése. Sorolhatnám itt a neveket bőségesen, de vagyok olyan *undok*, hogy nem teszem. Különben is, sorol épp eleget ez az induló nőköltő kezén – karmán? – termett macskakönyv. Merthogy az tulajdonképpen, és hát felsorol inkább, textuális és tartalmi rendeződése alapvetően semmi

mást nem tesz, lévén ciklusok szerint előbb *Kilenc élet*, *Nyolc szerető*, *Hét szőrszál* következik benne, majd *Hat ösvény*, *Öt karom*, *Négy agyar* kerül terítékre, hogy közvetlenül *Három ház* és *Két hold* vezessen el – mindig olyan mennyiségű versszövegen keresztül, amekkora szám az egység címében szerepel – a befejező, fő attrakcióhoz, (az) *Egy macskához*.

Utóbbi vers(ciklus) mintegy az egész szövegvonulat kettőspontja után következik, jelentőségteljesen. A macska, ez a pontszerű-mágikus Egy magára veszi életeit, szeret (szentimentálisan), házakban él, hold(ak) alatt tekereg, ösvényeken csámborog. Éspedig valamiféle ezredfordulós, pittoreszk kohézió és felületi szimbolika közegében. Tiszta sor. Hogy ennek megfelelően a macska minimálisan a szövegheősnő alteregója, lidérces tükörképe, s hogy az európai kultúrtörténet tipológiája szerint sem adódhat ez másképp, az is rendben van. Túlságosan eredetinek nem mondanám ugyan ezt az összekapcsolódást, de feltehetően sokakhoz hasonlóan találok bájosnak, szórakoztatónak a mindebből adódó kommunikációs teret, gyakorlatot és aktusokat (mármint *kommunikációs aktusokat*). S valóban, miért is lenne baj ez a totális elmacskásodás? A kulcsvers második strófája elég hitelesen fűj-prüszköl, és lélektani motivált-sággal tudja feljátszani a gyűlöletbarátság szólamát; törekeny háziállat és nőiség egybefényképeződik. A *locus*

együttal határozott párbajcselekmény körvonalait rajzolja ki: „Mire képes egy macska, drágám, csatázni megy a kávéházba, / Úgy lép be, mint egy luxusdajna, rekedtesvígan dudorászva. / Szuka szukával megvív ottan, s aki veszít, megfizet drágán. / S ki tudja, vér foly? Meggylikór? – Mindig így volt ez, drágám.”

A kötetben szereplő valamennyi vers, számosított verscsozorok hőselőadója elmosódóan bár, de valamiképp mégiscsak összefüggő történetet kínál. Önnön regényét adja, mind a mozaikos és esetleges kötetlenség-gel megvalósuló műfaji modell, mind pedig a „szerelmi bonyolódássorozat” értelmében. Ezzel megfelel a posztmodernnek is mondható líra-epizálódási tendenciának csakúgy, mint ahogy sikerültebb versei értékelhető konstrukcióban övezik a kevésbé sikerülteket. Helyszínei, motívációi, saját konzisztenciája ugyan állandóan változik a költeményeket létesítő (mondó, „éneklő”) hősnkelőadónak, ám ez a változatosság végeredményben nem dolgozik az olvashatóság ellen. Talán épp tünékenysége, mozgása teszi *elevenné* valahogyan. Ezen frivol-szomorkás, vamp jellegű, hisztérikus, főként pedig folytonos alakulásban levő személyiség, ez a mindig (ön)ironikus reagálásokban megfogalmazódó Feminin Fiktivitás oscillál tulajdonképpen önmagában, vagyishogy az évszázados léptékű/hatósugarú szövegköziség szövetébe kibogozhatat-

lanul beleszövődve. *A familiáris énekel* egyszerre idézi például a *Harc a Nagyúrral* című vers közegét és Térey János szókészletét. *Médea énekét* nem kell külön szituálni. A már eleve idézésértékű *Spleen* ezzel a sorral indul: „Bogár lépjen nyitott szemre”, és mintha kabaréről sem most hallanék először az ezredforduló fiatal magyar lírájában.

Kiragadott helyeim nem az agyaras, karmos, szórszálás fejezeteiből származnak, hiszen szórszálhasogatás volna részemről a sok szám által inspirálva mondjuk azt az egyenletet felvázolni, hogy Vérkandúr / *Szivedre szőr nőtt* – *kuplé* = vérkabaré + prikolics (vérfarkas). Az a fő, hogy aki otthonos kortársi irodalmunkban, az otthonosan mozoghat Mrena Julianna versvilágában is.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Fiatal Írók Szövetsége – Széphalom*
Könyvműhely, Budapest, 2004,
95 oldal, 1300 Ft)

Három szín

Fehér, zöld, piros:

fiatal bolgár költészet

Piros, fehér, zöld:

fiatal magyar költészet

Két cím, két kötet, egy könyvgerinc tizenöt bolgár és tizenöt magyar

(negyvenedik életévét be nem töltött) szerző verseivel. A *Három szín* című gyűjtemény megjelentetését, Plamen Dojnov koncepciója alapján, a Fiatal Európa Irodalmi Program kezdeményezte még 2000-ben, ám amint azt Dojnov elmondja *A kölcsönös olvasásról/írásról/fordításról* című előszavában, a megvalósítás – nem írja, miért, de – négy esztendőtt vett igénybe. A kiadók, a kötet gondozói, szerzői és fordítói azonban bizakodóak, hiszen az összeállítás egy valóban folytatható és folytatható párbeszédet indított el. Újra – tehetnénk hozzá, hiszen az európai átalakulások után mintha szem elől tévesztették volna egymást a kontinens kisebb országainak irodalmi. Ma azonban bizonyos, hogy erősödik ez a figyelem. Jó néhány fontos magyar mű jelent meg az utóbbi években különféle nyelvű fordításokban, és számos megkerülhetetlen európai (német, angol, spanyol, skandináv nyelvű, cseh, lengyel...) mű is magyarított. Ezt a képzeletbeli sort gazdagítja mostantól a *Három szín* című „a maga nemében az első bolgár–magyar kezdeményezés” – ahogyan Dojnov definiálja Szondi György és Mitko Novkov válogatását.

Sajnos (vagy nem, ezt ki-ki eldöntheti) több fogódzót e rövid előszónál nem is ad a kötet sem a magyar, sem a bolgár olvasóknak. Nincs tehát – az ilyen jellegű antológiáknál amúgy megszokott – néhány soros